

У його руках оживає дерево

(До 60-ліття з дня народження Василя Сідака)

З давніх-давен славиться Україна різьбярством, яке поширене в багатьох її районах, зокрема на Закарпатті. Серед сучасних закарпатських різьбярів провідне місце займає митець із смт Середнє Ужгородського району Василь Васильович Сідак, самобутній і яскравий талант якого розвинувся на основі багатовікових традицій народного мистецтва.

Край, де виріс Василь Васильович, — це оспівані в поезії і прозі чарівні виднокола

лагідних гір, стрімких смерічок і дзвінких потоків. Там мудрість сільських звичаїв незрівнянна за силою впливу своєю науковою моральної чистоти і піднесеності почуттів.

Народився майбутній митець 10 січня 1947 р. в мальовничому гірському селі Жденієві, що на Воловеччині Закарпатської області. Це незбагненної краси природне середовище і стало тим первісним благодатним генетичним кодом творчого художнього обдарування, що дало жанрове скерування його творчості як різьбяра. Виростаючи серед гірських лісів, де дерево та вироби з нього були неодмінною частиною побуту горян, майбутній майстер природно й швидко зрозумів його властивість і дивну красу.

Ази різьбярства та практичні навички обробки дерева Василь Сідак успадкував від діда та батька, трударів романтичної професії лісівників, які рубали і вирощували на гірських крутосхилах дерева, були майстромитими людьми. Згодом біля них і сам Василь почав справно майструвати, виявляючи чималі художні здібності.

Тому логічним у житті юнака було те, що він поступив навчатися в Ужгородське училище декоративно-прикладного мистецтва, де жили традиції різьбярства народного художника України Василя Свиди.

Заступниця. 2005

Семіон допомагає Ісусові
нести хреста. 1995
(фрагмент)

Поцілунок біля криниці. 1995

Карпатська Мадонна. 2003

Щасливці. 1994

Навчання стало добрим ґрунтом до вдосконалення в різьбярстві, виявлення й розкриття його хисту.

У роботах В.Сідака виразно проявилося своєрідне бачення світу, його власна творча манера, що ґрунтуються на органічному зв'язку з традиціями народного мистецтва. Закарпаття було дуже багате на плоску виїмчасту, рельєфну та природну декоративну різьбу й не так щедре на дерев'яну скульптуру. Заслуга Василя Свиди як новатора і його школи, насамперед у тому, що він зумів поєднати традиційну рельєфну різьбу з професійним різьбярством та скульптурою — це багатопланові, багатофігурні композиції з тлом і декоративним оформленням, своєрідна живописна картина в скульптурі. Традиції цієї школи з гідністю продовжив Василь Сідак і сформував власний, індивідуальний стиль образотворчої мови. Митець уникає зайвої деталізації і розробки форм, а прагне до простоти й узагальнення виявлення краси матеріалу. Поєднуючи ці засоби народного різьблення із художніми прийомами професійного мистецтва, майстер досягає у своїх творах високої пластичної виразності, тонких психологічних характеристик, монументального звучання.

Тематика творів В.Сідака широка і різноманітна — сучасне і минуле, героїчне і буденне українського народу. Правдиво і переконливо він відтворює долю народу у своїх скульптурах «Паї», «Старість», «Тяжка доля» та ін.

Кому випало бачити мистецькі роботи Василя Васильовича, напевно погодиться з думкою, що його твори зігривають душу, змушують мислити. Помітне місце в творчості художника займає сучасна тематика, що охоплює різні сфери життя закарпатців. Різьбар зображує своїх земляків під час роботи й відпочинку, в урочисті години і буденній обстановці. Він засвідчує глибоку обізнаність із побутом і звичаями народу, його місцевими особливостями. Герої його творів — це типові образи цілком реальних людей. Серед цих творів високою майстерністю відзначаються такі багатофігурні й складні композиції як «Зірчини», «На базар», «Клятва», «На базарі», «Золоте весілля» та ін., в яких митець достовірно зі знанням справи відобразив закарпатських селян. Спостережливе око художника зафіксувало події життя, які передано реалістично і дохідливо.

Цілий ряд робіт В.Сідак присвятив темі материнства, створивши такі скульптурні композиції, як «Мамина школа», «Маті», «Карпатська мадонна», «Сім'я» тощо. У них він виразно й переконливо трактує узагальнений образ матері, передає найтонші нюанси людських почуттів, що проявляються в любові до матері, до дитини. У кожному творі майстер щоразу шукає нове втілення своїх задумів.

В.Сідак завжди відгукується на всі події, що відбуваються в житті нашої країни, на актуальні питання сучасності.

Для його творчості притаманні роботи жанрового характеру. Це яскраві розповіді про життя закарпатців у всій його різноманітності. Скульптура «Напої коня» характеризується не тільки детальним відтворенням зовнішніх ознак. Мистецька цілісність його полягає передусім у розкритті самого образу, в його пластичній цільності. Цього майстер досягає завдяки глибокому розумінню принципів народного різьбярства, які він уміло поєднує із засобами професіонального мистецтва. Глибокої реалістичної образності, пластичної виразності й психологічної наснаженості сповнені також його жанрові композиції: «Під копицєю», «Оборіг», «Вкрадене щастя», «Щасливі», «Пастух», «Кохана моя», «Пастушок», «Я фермером буду» та інші, що відтворюють закарпатців у різних життєвих ситуаціях. В.Сідак тонко підмічає типове й індивідуальне своїх героїв. Так, у композиціях «Перша Борозна», «Біля кузні» зображені нелегку, але шанобливу працю. Інколи жанрові сцени різьбяра набувають значного узагальнення. Композиції «Виноградарі», «У Середніанському саду», «Чардаш», «Сім'я в саду», «Файний врожай» символізують працю і відпочинок закарпатців. Митцеві притаманний тонкий гумор, особливо в роботах, які умовно можна об'єднати у мисливський цикл. Цей бік життя йому добре знайомий.

Твори В.Сідака відзначаються неповторною індивідуальністю, вони звучать, як пісня співця рідного краю. Мистецька довершеність і реалістичність у них нероздільні. Вершиною творчого доробку В.Сідака, з яким він прийшов до свого 60-річчя, є багатофігурні композиції «Мисливці біля ватри», «Золоте весілля» та висока майстерність, позначена в творах. У роботах В.Сідака на релігійну тематику, які стали для майстра новим осмисленням земного буття, розумінням психології людських почуттів, — пізнання духовних цінностей. Монументальна композиція «Хресна дорога» складається із 15 різьблених ікон, у кожній із яких послідовно відображено події в останні дні Ісуса Христа.

Починаючи з 1968 р. В.Сідак розвиває творчі здібності майстра. Він постійний учасник обласних, республіканських і міжнародних виставок, зокрема у Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії, Росії. Його твори зберігаються в колекціях музеїв у Києві, Москві, Ужгороді, у приватних збірках різних країн. Творчий доробок різьбяра є цінним внеском у скарбницю українського мистецтва.

Твори В.Сідака життєрадісні, сповнені любові до народу, рідного краю, його історії і сьогодення. Це яскравий життєпис, який

характеризується високим художнім рівнем, глибокою народністю і реалістичністю.

Його творчість високо оцінена. Він член Національної спілки народних майстрів України з 1995 р., Національної спілки художників України з 1999 р., лауреат республіканської премії ім. Катерини Білокур (2003), премії Данила Щербаківського, йому присвоєно почесне звання «Заслужений майстер народної творчості України» (1995).

Першого березня в Закарпатському художньому музеї ім. Й.Бокшая в Ужгороді відкрилася ювілейна ретроспективна виставка робіт майстра, на якій всі бажаючі мали зможу познайомитися із його доробком.

Софія ТИЩЕНКО,
проводний методист ЗОЦНТ

Триєдина іпостась

(До 55-ліття з дня народження Василя Філеша)

Село між горами, наче долонька,
Воно називається — Бронька.

... Земля прокидалася від зимового сну, з-під снігу на лісових гаяльниках, уздовж потічків та річок народжувались проліски та повені таїнств і жаги життя весняний світ. Такої пори 2 березня далекого вже 1952 р. в напрочуд мальовничому селі Бронька народився Василь Філеш — майбутній поет, художник, композитор і музикант.

Виховував Василя дід Юрій, бо батьки змушені були податися до далекого Казахстану, щоби їх не заслали, як багатьох інших закарпатських українців, на шахти в Донбас. Розкуркулений дід, колишній

голова сільради, селянин, ґазда від самої матінки-землі, годувальниці нашої, погано зживався з владою, бо на власні очі бачив, як бездушні жорна сталінсько-беріївського млина безжалюно перемелювали долі невинних людей.

Семирічним хлопчиком Василь разом із дідом змайстрував свою першу скрипку і почав брати уроки скрипкової гри в місцевого самоучки

